

Vänsö naturreservat

Skötselplan
Upprättad 2005
Länstyrelsen Östergötland

Foto: Ulrik Abelson

SKÖTSELPLAN FÖR VÄSÖ NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen upprättats av Länsstyrelsen 2005. Planförfattare har varit Annika Forsslund.

Innehållsförteckning

A. ALLMÄN BESKRIVNING	3
Administrativa data om naturreservatet	3
2. Ändamål, föreskrifter och skäl för beslut.....	4
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden.....	4
3.1 Naturbeskrivning	4
3.2 Kulturhistoriska förhållanden.....	5
3.3 Nuvarande markanvändning	5
3.4 Tillgänglighet	5
3.5 Slitage- och störningskänslighet	6
3.6 Anordningar för friluftslivet.....	6
3.7 Utförda inventeringar	6
3.8 Källuppgifter	6
B. PLANDEL	7
1 Disposition och skötsel av mark	7
1.1 Syftet med naturreservatet.....	7
1.2 Skötselområden	8
1.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder.....	10
1.4 Jakt	11
1.5 Utmärkning av reservatets gräns	11
2. Anordningar för rekreation och friluftsliv.....	11
2.1 Övergripande mål.....	11
2.2 Riktlinjer och åtgärder.....	11
3. Tillsyn.....	11
4. Dokumentation och uppföljning.....	11
4.1. Dokumentation och inventeringar	11
4.2. Uppföljning	12
5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	12
5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	12

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets

benämning:	Väsö naturreservat	
Objektnummer:	05-02-140	
Beslutsdatum:	2005-01-27	
Län:	Östergötland	
Kommun:	Söderköping	
Socken:	Sankt Anna	
Lägesbeskrivning:	Naturreservatet är beläget ca 11 km öster om Sankt Annas kyrka.	
Kartor:	Ekonomisk kartblad: 8H4C, 8H3C	
Koordinater:	N-S: 6469700	V-O: 1563750
Gräns:	Mitten av linjen på, till beslutet, bifogad karta.	
Fastigheter:	Väsö 1:40	
Markägare:	Carl-Inge Björk	
Areal:	56,6 ha	
Naturtyper:	Trädklädd hagmark, lindinslag, värdekärna (Natura 2000-habitat 9070, Trädklädd betesmark)	1,0 ha
	Trädklädd hagmark, barrdominerad, värdekärna (Natura 2000-habitat 9070, Trädklädd betesmark)	1,2 ha
	Barrskog, värdekärna (Natura 2000-habitat 9010, Västlig taiga)	3,1 ha
	Barrskog, trivial	2,7 ha
	Skär	1,5 ha
	Vatten	47,1 ha
Övrigt:	Området är Natura 2000 område; kod SE0230055	
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Östergötland	

2. Ändamål, föreskrifter och skäl för beslut

(se förslag till beslut om Väsö naturreservat)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Området har tidigare ingått i Sankt Anna naturreservat. Reservatet har inventerats av Länsstyrelsen inom projektet Skogen vid kusten 2002, då områdets höga naturvärden dokumenterats. I Söderköpings kommunala naturvårdsprogram är större delarna av öarna redovisade som klass 2 eller 3.

3.1 Naturbeskrivning

Väsö naturreservat är ca 57 ha till ytan och utgörs av fyra små öar med tillhörande kobbar och skär samt omgivande vatten. Öarna har sinsemellan varierad natur. Den norra ön, Djurholmen – Enskär, är bevuxen med äldre tallskog som i den västra halvan är mycket rik på död ved. Här finns en exklusiv vedskalbaggsfauna. På ön Tvärsäck växer den unga tallskogen i en tät kärna omgiven av gamla tallar på impediment. På Fyrholmen finns grova lindar som tidigare varit hamlade. Här finns en rik lavflora på jätteträden. Den södra ön, Kattelskär, består av tallskog med utvecklat buskskikt. Strukturen bär mycket tydliga spår från betestiden med stor luckighet och grova träd som har grova, utspärrade grenar lång ner på stammen.

Geologi och geomorfologi

I en stor del av reservatets landområde går urberget i dagen. Berggrunden består av gnejsig granit. På ön Tvärsäck består de centrala delarna av morän med svallat ytskikt. Inlandsisen har mött öarna från nordväst vilket visar sig tydligt i isräfflor och öarnas profil med släta hållar i nordväst och högre klippor med moräntäckta brottytor i sydost.

Flora

Vegetation och kärlväxtflora

Djurholmen - Enskär är till största delen klädd med tallskog, med inslag av mindre partier öppna hållar i framförallt sluttning mot vattnet. I söder finns några fågelgödslade hållar som är omgivna av små strandängsremsor där det bland annat växer ormtunga, gulkämpe och strandmynta. På västra delen av ön finns det gott om gamla träd och rikligt med tallågor. I övrigt är skogen genomgallrad och träden är i 100-årsåldern.

Tvärsäck domineras av relativt ung tallskog men gamla träd och torrakor finns på bergen i strandnära lägen. Centralt på ön finns bördigare marker med ca 50-årig tall och gott om ung rönn, björk och ek. Floran domineras av kruståtel och blåbärsris på de magrare delarna och lundgröe centralt. I ett rikare parti innanför viken på den norra sidan växer ask och klibbal. Vid stranden växer ormtunga. Ön är mestadels småblockig. Fina renlavshållar finns på höjdsträckningen i nordost.

Fyrholmen är en tidigare hävdad ö, som stått orörd en längre tid. I den sydvända sluttningen står ett 10-tal grova, ihåliga lindar, som hamlats fram till för 30- 40 år sedan och ett antal unga lindar har nu nyhamlats. Förutom lind så domineras ön av tall och ett fältskikt av smalbladiga gräs. I nordost har det funnits gräsbevuxna gläntor som vuxit igen med framförallt en, tall, slån och nypon. I sydbrynet finns även några gamla klibbalar, både

levande och döda. Vid stranden finns remsor av strandängsvegetation med bland annat gulkämpar och ormtunga.

Kättelskär bär tydliga spår av skogsbete med grova spärrgreniga tallar och gott om gräsbevuxna gläntor. Fältskiktet domineras av kruståtel och fårsvingel, men det finns även ett litet inslag av knägräs och stagg. På öns östra del står ett grovt gammalt hagtornsträd och en gammal olvonbuske. I strandkanten finns remsor av strandängsvegetation med arter som gulkämpe, strandmynta, ormtunga, kvanne, strandkrypa och gåsört.

Mossor, lavar och svampar

På Djurholmen och Enskär finns det några fågelgödslade hällar, där det växer rikligt med den rödlistade silverlaven (NT- missgynnad) och på gamla talltorrakor förekommer den rödlistade sydliga ladvan (NT - missgynnad). På Fyrholmen som betats genom tiderna finns en gammal hamlad lind med de rödlistade lavarna gammelekslav (VU-sårbar), hjälmbrösklav (NT -missgynnad) och blyertsrav (NT -missgynnad).

Någon inventering av svampar har inte gjorts.

Sammantaget har 5 nationellt rödlistade lavar påträffats.

Fauna

Däggdjur

Ingen däggdjursinventering är gjord.

Fåglar och övriga ryggradsdjur

Inga inventeringar har gjorts av dessa grupper.

Ryggradslösa djur

Det träd- och vedlevande insektslivet är rikt. På framför allt Djurholmen och Enskär finns det en stor ansamlingar med död tallved i form av lågor och torrakor. Det finns gott om spår efter krävande arter knutna till torr barrnattskog, så som reliktsbock (VU- sårbar, barrpraktbagge (NT-missgynnad), och granbarkgnagare (NT -missgynnad). I död ved på ön Djurholmen och Enskär lever även den ytterst sällsynta och starkt hotade arten becksvart kamklobagge (EN - starkt hotad).

Någon inventering av mulluskfaunan eller andra grupper av insekter har inte gjorts.

Sammantaget har 6 nationellt rödlistade insekter påträffats.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Inom föreslaget område finns inga registrerade fornlämningar enligt Länsstyrelsens fornlämningskartor. Öarna har delvis nyttjats för bete och lövängsbruk av Väsöborna.

3.3 Nuvarande markanvändning

Skogsbruk och fårbete.

3.4 Tillgänglighet

Området kan endast nås med båt. Bilväg finns fram till Tyrislöt och till Mon som ligger på halvöarna Norra Finnö respektive södra delen av Yxnö, ca 42 km sydost om Söderköping.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Med nuvarande besöksfrekvens är slitage och störningar av ringa omfattning. En viss ökning av antalet besökare bedöms inte påverka området negativt.

3.6 Anordningar för friluftslivet

I dagsläget finns inga anordningar för friluftslivet.

3.7 Utförda inventeringar

Området har inventerats med avseende på hagmarksfloran i den länsomfattande Ängs och betesinventeringen, och skogliga värdekärnor inom projektet Skogen vid kusten.

3.8 Källuppgifter

Söderköpings kommun, 2002. Opub., Naturvårdsprogram, (uppgifter från Projekt Skogen vid kusten).

Jordbruksverket, databas Tuva, 2002. Ängs- & Betesinventeringen, Söderköpings kommun objekt Kättelskär 5A6-B80 och Fyrholmen 9F8-500:

Länsstyrelsen i Östergötlands län, 1998. Botanisk inventering av Östergötlands skärgård

Statens geologiska undersökningar, 1983. Jordartsgeologiska kartbladet Ae nr 57, Askösund SV/SO, skala 1:50 000.

Naturvårdsverket, Natura 2000-databasen, 2002. Sankt Anna och Gryts skärgårdar, SE0230055.

B. PLANDEL

1 Disposition och skötsel av mark

1.1 Syftet med naturreservatet

Syftet med Väsö naturreservat är att bevara värdefull skärgårdsnatur som präglas av både historiskt nyttjande och orördhet. Karakteristiska arter för dessa biotoper i allmänhet och hotade, sällsynta samt hänsynskrävande arter i synnerhet, ska skyddas för att bevara den biologiska mångfalden i länet.

Syftet ska nås genom att delar av reservatet lämnas för fri utveckling och delar sköts genom bete, hamlig, främjande av vissa trädslag etc, för att säkra de hotade, sällsynta och hänsynskrävande arternas miljökrav och därmed så långt som möjligt deras fortlevnad.

Syftet med naturreservatet är även att utpekade livsmiljöer enligt Natura 2000 skall uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd.

Översiktskarta över Väsö naturreservat ca 11 km öster om Sankt Anna kyrka, vid Sankt Anna samhälle i Söderköpings kommun. Av kartan framgår att naturreservatet är indelat i 3 skötselområden. Total areal för reservatet är 56,6 ha inklusive vattenområdet. © Bakgrundskarta Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

1.2 Skötselområden

Skötselområde 1, *barrnaturskog*

Areal: 3,6 ha

Beskrivning

Djurholmen - Enskär är till största delen klädd med tallskog med inslag av mindre partier öppna hällar i framförallt sluttning mot vattnet. I söder finns några fågelgödslade hällar, där det bland annat förekommer silverlav. Hällarna är omgivna av små strandängsremsor där det växer ormtunga, gulkämpe och strandmynta. På västra delen av ön finns det gott om gamla träd och rikligt med tallågor. I övrigt är skogen genomgallrad och träden är i 100-årsåldern.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet bibehåller och utvecklar de naturvärden som i dag finns. Utpekade livsmiljöer enligt Natura 2000 uppnår respektive bibehåller en gynnsam bevarandestatus. Alla arter som är knutna till de gamla barrträden fortlever på lång sikt och ökar helst i utbredning eller populationsstorlek i trakten. Karakteristiska grupper för skötselområdet är vedlevande insekter, barklevande insekter och kustanknutna lavar.

- Tall dominerar trädslagsfördelningen, men inslaget av gran kvarstår. Även andra naturligt förekommande trädslag finns representerade.
- Majoriteten av de gamla träden har god ljustillgång och liten konkurrens från andra träd samtidigt som nyrekryteringen av gammeldrad är tryggad.
- Mängden död ved ökar och en del av den döda veden har god ljustillgång.
- Slitage från besökare är måttligt.

Åtgärder

- Träden och den döda veden i området lämnas orörda.
- Extensivt bete, som skapar ljusluckor i skogen och håller strandängsremsorna öppna.

Skötselområde 2, *trivial barrskog*

Areal: 2,7 ha

Beskrivning

Tväsäck domineras av relativt ung tallskog men gamla träd och torrakor finns på bergen i strandnära lägen. Centralt på ön finns bördigare marker med ca 50-årig tall, kvarlämnade frötallar och gott om ung rönn, björk och ek. Floran domineras av kruståtel och blåbärsris på de magrare delarna och lundgröe centralt. I ett rikare, troligen grundvattenpåverkat, parti innanför viken på den norra sidan växer ask och klibbal. Vid stranden växer ormtunga. Ön är mestadels småblockig. Fina renlavshällar finns på höjdsträckningen i nordost.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Skötselområdet utvecklas mot barrnaturskog eller natura 2000-habitatet Västlig taiga.
- Tall dominerar trädslagsfördelningen, men inslaget av andra naturligt förekommande trädslag förekommer.
- Tillgången på gamla träd och död ved är god. Andelen död ved uppgår på sikt till ca 20-40 % av virkesförådet.
- En andel av de gamla träden och den döda veden har god ljustillgång.

Åtgärder

- De äldre träden och den döda veden i området lämnas orörda.
- Eventuellt extensivt bete, som skapar ljusluckor i skogen eller utglesning av trädskiktet i 50-års klassen.
- Eventuellt varsam utglesning i det täta tallbeståndet.
- Alternativt kan skogen brännas.

Skötselområde 3, skogsbeten

Areal: 2,6 ha

Beskrivning

Fyrholmen är en tidigare hävdad ö, som stått orörd en längre tid. I den sydvända slutningen står ett 10-tal grova, ihåliga lindar, som hamlats fram till för 30- 40 år sedan. Förutom lind domineras ön av tall och ett fältskikt av smalbladiga gräs. I nordost har det funnits gräsbevuxna gläntor, som vuxit igen med framförallt en, tall, slån och nypon. I sydbrynet finns även några gamla klibbalar, både levande och döda. Vid stranden finns lite strandängsvegetation med bland annat gulkämpar och ormtunga.

Kättelskär bär tydliga spår av skogsbete med grova spärrgreniga tallar och gott om gräsbevuxna gläntor. Fältskiktet domineras av kruståtel och fårsvingel men det finns även ett litet inslag av knägräs och stagg. På öns östra del står ett grovt gammalt hagtornsträd och en gammal olvonbuske. I strandkanten finns lite strandängsvegetation med arter som gulkämpe, strandmynta, ormtunga, kvanne, strandkrypa och gåsört.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

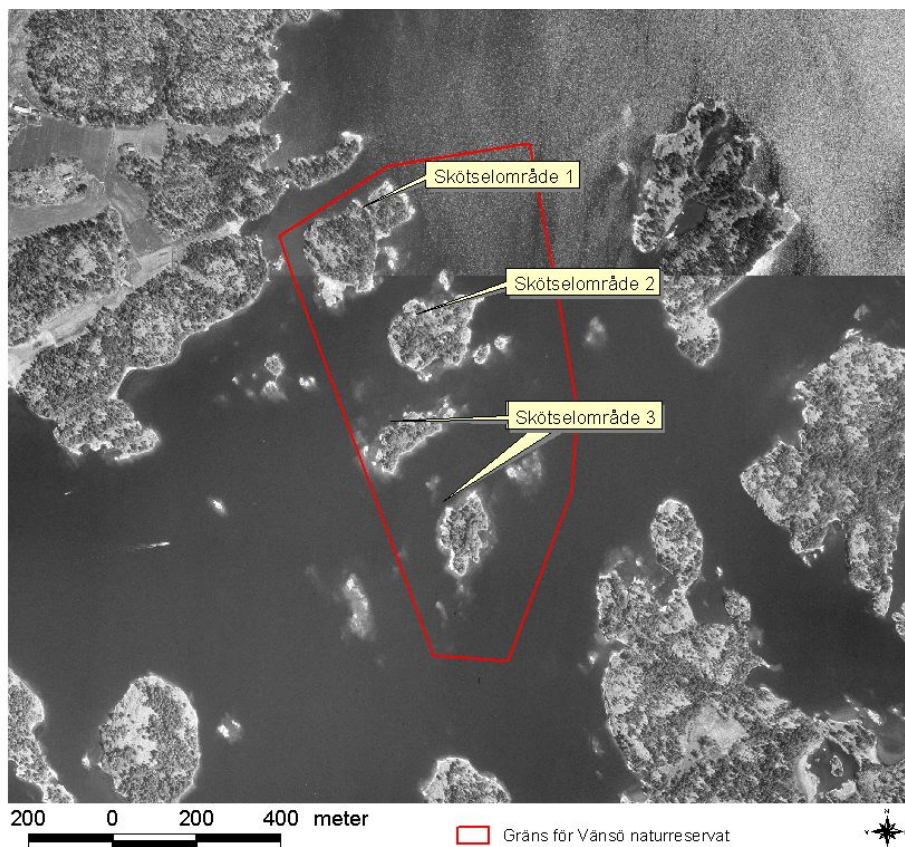
Skötselområdet bibehåller och utveckla de naturvärden som i dag finns. Utppekade livsmiljöer enligt Natura 2000 uppnår respektive bibehåller ett gynnsamt tillstånd. Alla arter som är knutna till de gamla lindarna respektive barrträden fortlever på lång sikt och ökar helst sin utbredning eller populationsstorlek. Karakteristiska grupper för skötselområdet är epifytiska lavar liksom ved- och barklevande insekter.

- Tall dominerar trädslagsfördelningen men inslaget av gran kvarstår. Det samma gäller inslaget av lind. Även andra naturligt förekommande trädslag förekommer.
- De gamla träden i allmänhet, och lindarna i synnerhet, har god ljustillgång och liten konkurrens från andra träd. Nyrekryteringen av gammelträd tryggas.
- Död ved i olika former och nedbrytningsstadier förekommer.
- Luckor med gräs och örter förekommer. I dessa är förnaansamlingen måttlig och ljustillgången är säkrad

Åtgärder

- Varsam buskröjning och utglesning av yngre tall.
- Återhamling av lind
- Beteshävd

Väsö naturreservat

Skötselområdeskarta. Av kartan framgår reservatets indelning i 3 skötselområden. Det är en ö med barrnaturskog (område 1), en ö med trivial barrskog (område 2) och två öar med skogsbeten, den ena med inslag av hamlade ädellövträd och den andra helt barrskogs-dominerad (område 3). © Bakgrundskarta Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

1.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Huvudsaklig finansiering
Betesdrift	Årligen	Omr 3	Entreprenör	1	Miljöstöd / Vårdanslag
Betesdrift	Årligen / vart annat eller 3:e år	Omr 1 & 2	Entreprenör	2	Miljöstöd / Vårdanslag
Röjning av igenväxn. veg.		Omr 3	Entreprenör	1	Miljöstöd / Vårdanslag
Återhamling			Entreprenör	1	Vårdanslag
Ev. bränning		Omr 2	Entreprenör	3	Vårdanslag
Uppföljning av kvalitetsmål	Var 5-10e år	Samtliga områden	Länsstyrelsen	1	Vårdanslag
Uppföljning av skötselmål	Var 5-10e år	Samtliga områden	Länsstyrelsen	1	Vårdanslag
Tillsyn av föreskrifter	Årlig	Samtliga områden	Länsstyrelsen	2	Vårdanslag

1.4 Jakt

Jakt är tillåten inom hela reservatet. Vid jakt får jakthund användas. Älgdragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga körning ska undvikas.

1.5 Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

2. Anordningar för rekreation och friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Naturreservatet ska, under stort hänsynstagande till flora och fauna, vara tillgängligt för det rörliga friluftslivet.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Information

En informationsskylt med beskrivning av naturreservatet på tre språk samt en skylt med gällande föreskrifter ska tas fram. Information om Natura 2000 skall sättas upp eller infogas i reservatsskylten. En skylt för vartdera ö ska placeras vid de naturliga landstigningsplatserna, som huvudsakligen ligger på öarnas västra sida.

2.2.3 Renhållning

Utplacering av sopmaja eller soptunna bedöms för närvarande inte vara nödvändig.

3. Tillsyn

För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Tillsyn av reservatet skall ombesörjas av naturvårdsförvaltningens personal.

4. Dokumentation och uppföljning

Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

4.1. Dokumentation och inventeringar

Systematisk inventering för att dokumentera naturvärdena i naturreservatet och för att kunna följa upp skötseln av reservatet med utgångspunkt från de arter som lever i naturreservaten, ska genomföras på ett övergripande landskapsplan. Exempelvis i samband med basinventeringen för Natura 2000 under perioden 2005-2007.

4.2. Uppföljning

4.2.1. Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000. Lämpliga parametrar för uppföljning i reservatet är hur arealen av naturtyperna, och hur dess ingående strukturer och funktioner, förändras. Målsättningen med uppföljningen är att kunna se om uppställda bevarandemål enligt skötselplanen uppfylls och för att fastställa om gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och habitat enligt Natura 2000 erhålls i Naturanätverket.

4.2.2 Uppföljning av skötselplaner och skötselåtgärder

En uppföljning av naturvärdenas utveckling ska ske i de områden där åtgärder genomförs. Genomförandet av skötselplanens åtgärder skall följas upp så att den genomförda skötseln leder till att bevarandemålen uppfylls på sikt.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i plandelen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, t ex fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.